

Kv Billegården 53

RAÄ Lund 73:1/ L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2020
Adam Hultberg

Titel: Kv Billegården 53

Författare: Adam Hultberg

Kulturmiljörapport: 2020:22

Omslagsbild: Byggnaden som idag inhyser Hotel Concordia uppfördes 1882 i korsningen Grönegatan / Stålbrogatan. Fotografiet taget från nordöst.

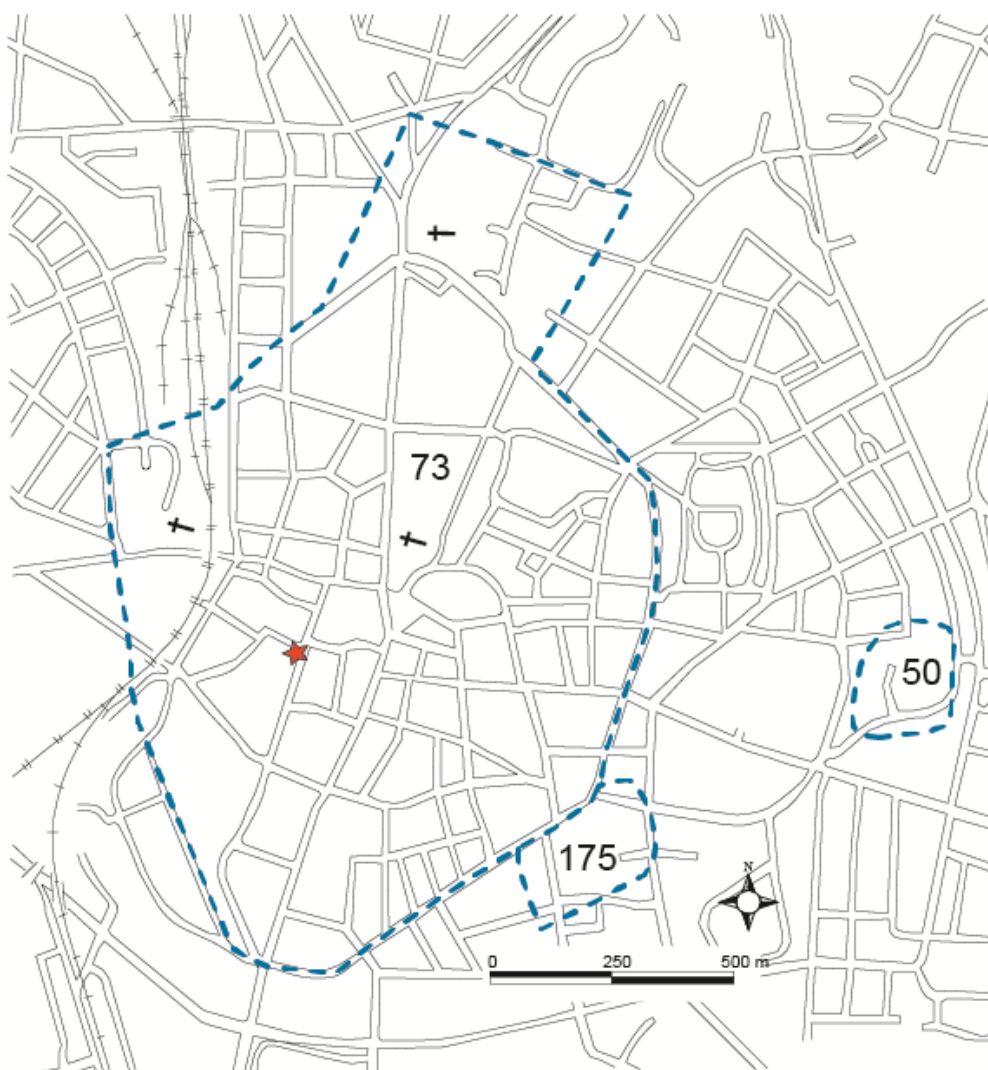
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	5
Kulturlagerstatus.....	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser	8
Bilagor	8

Sammanfattning

- En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts inom fastigheten Billegården 53 i Lund, i enlighet med länsstyrelsens beslut (Lst dnr. 431-33497-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0111).
- Det berörda området var kraftigt påverkat av sentida ledningsdragningar och en äldre källartrappa, varför omfattningen på de kulturlager som kunde dokumenteras var begränsad.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförs på fastigheten Billegården 53 i Lund. Bakgrunden är att beställaren (Swedish Institute for dev. and adm. in Lund AB) har för avsikt att installera en ny trappa in till källarvåningen i Hotel Concordia. Arbetet genomfördes av arkeologer vid Kulturens kulturmiljöavdelning i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-33497-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0111).

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Billegården är beläget i den västra delen av den medeltida staden, halvvägs mellan Stortorget och stadsvallen. Den aktuella fastigheten ligger i kvarterets nordöstra hörn, där Grönegatan möter Stålbrogatan. Både kvarteret och de båda gatornas sträckning tros gå tillbaka till medeltiden (Andrén 1980:48). Kvarterets sydöstra del har under medeltiden upptagits av Lilla Sankt Peters kyrka och kyrkogård som är arkeologiskt känd utifrån gravar påträffade i Grönegatan.

Figur 2. Byggnaden som idag inhyser Hotel Concordia, i korsningen Grönegatan / Stålbrogatan. Den äldre trappnedgången skymtar bakom pojken till höger i bild. Bilden är beskuren. Foto: Per Bagge, 1900-talets början. Universitetsbiblioteket, Lunds Universitet.

Kvarteret har fått sitt namn från den danska adelssläkten Bille som i flera generationer under 1500-talet ägt en gård i kvarteret. Det huvudsakliga gårdsläget har legat i den del av kvarteret

som nu är föremål för undersökning, på tomt 256:2 enligt Anders Andréns rekonstruktion av 1500-talets tomtstruktur (André 1984:19). Tomten har bland annat tillhört Torbern Bille, Lunds siste katolske ärkebiskop, och omnämns som hans fädernegård. Detta antyder släktens ägandeskap går tillbaka till åtminstone senmedeltiden. Under det sena 1500-talet samlas flertalet tomter i kvarteret till Billes gård av Beate Bille, Torberns brorsdotter och tillika astronomen Tyko Brahes mor (André 1984:104). Gården har uppenbarligen varit av så stor vikt att den märkts ut på den så kallade Vedelska kartskissen från 1580-talet, jämte endast en handfull andra gårdar och residens. Kartan är den äldsta kända över Lund och gården är markerad som "Frue Beatis gaard" (André & Högstedt 1990:10). Under 1670-talet finns en beridarebana i denna del av kvarteret, det vill säga en ridskola med stall och bostadshus (Bevaringskommittén 1981).

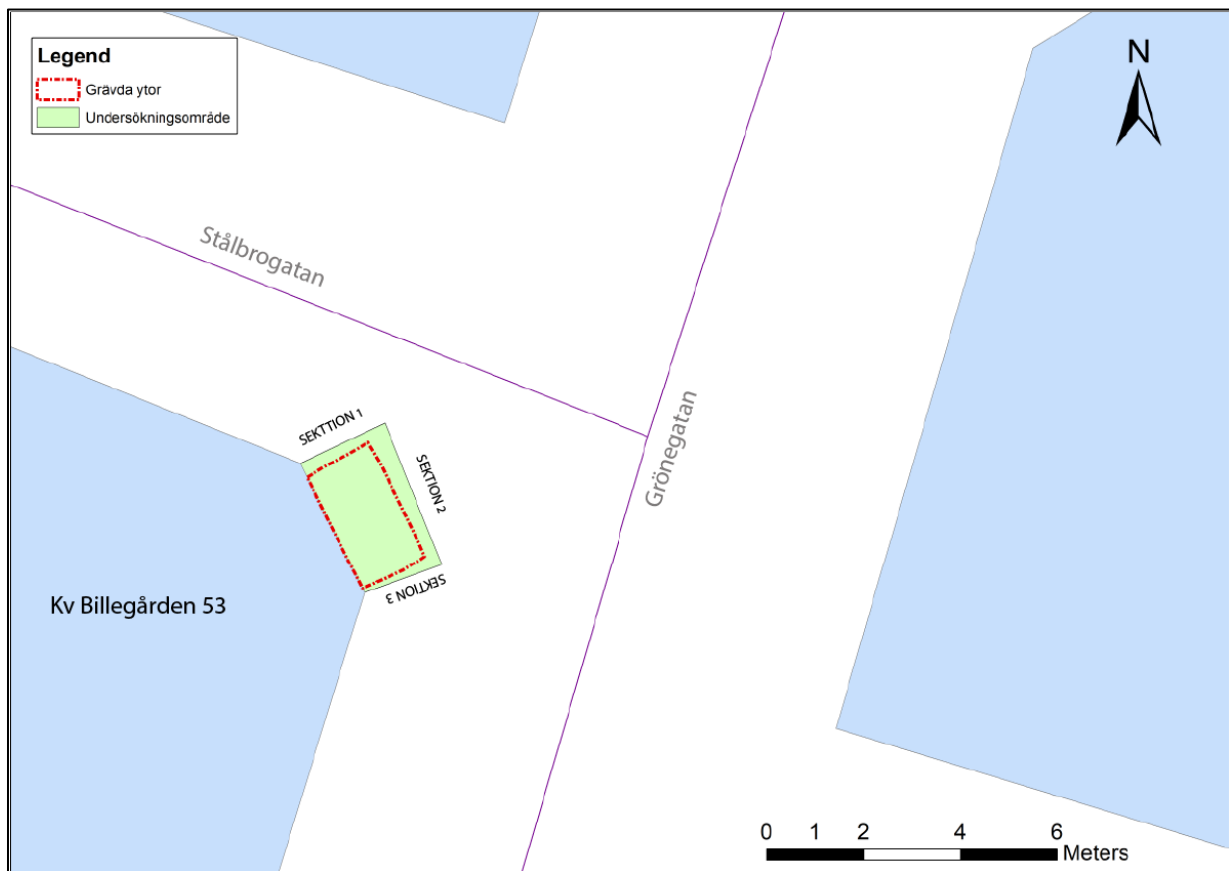
Byggnaden som idag inhyser Hotel Concordia uppfördes år 1882. På äldre fotografier finns en källartrappa på den plats där en ny nu ska installeras. En större ombyggnation skedde år 1967, då byggnaden omvandlades till studentbostäder och fick smeknamnet "Micklagård" (Bevaringskommittén 1981). Sannolikt är det i samband med denna ombyggnation som den äldre trappan och källaringången har satts igen.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Den aktuella fastigheten har idag beteckningen Billegården 53, men har tidigare haft beteckningen 5 i samma kvarter. Även andra fastigheter i kvarteret har fått nya beteckningar på senare år vilket är viktigt att ha i åtanke vid jämförelse med äldre dokumentation.

En arkeologisk förundersökning genomfördes inom fastigheten år 1999 då hotellets innergård överbyggdes. Bland annat påträffades del av en tegelmur, tolkad som en innervägg i ett större hus (Gardelin 2000). Även på grannfastigheterna har påträffats lämningar som möjligen kan knytas till den medeltida gården i släkten Billes ägo. På fastigheten som idag har beteckningen Billegården 52 påträffades en grundmur år 1984, direkt väster om Hotel Concordia, längs med Stålbrogatan. På Billegården 6, längs Grönegatan, påträffades år 1952 en ugnskonstruktion av tegel och gråsten (Johansson-Hervén 1999).

Genomförande och resultat

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Kv Billegården 53, Lund. © Lantmäteriet.

Schaktet maskingrävdes ner till ett djup av 1,20 meter. Arbetet tog något längre tid än förväntat då det förekom osäkerhet angående hållfastheten på det igenmurade dörrpartiet. Endast enstaka kulturlagsrester kunde dokumenteras längs den nordvästra schaktkanten på vägen ned.

Det kunde bekräftas att den äldre källartrappan delvis fanns kvar och att anläggandet av densamma kraftigt påverkat de äldre kulturlagren inom undersökningsområdet. I tillägg till detta framkom stora mängder ledningar, till såväl vatten och avlopp som tele och el. En större betongkonstruktion framkom också i schaktets norra del. Bevarade äldre kulturlager kunde noteras i den nordvästra sektionen från ett djup av 0,90 meter. Omrörda lager kunde även noteras över denna nivå. Omrörda kulturlager kunde anas i schaktbotten på ett djup av 1,15 meter.

Kulturlagerstatus

De äldre kulturlagren i det berörda området är kraftigt påverkade av sentida ledningsdragningar. Då endast en väldigt begränsad mängd intakta kulturlager kunde dokumenteras krävs ytterligare undersökningar i området för att vidare utröna bevarandegrad, stratigrafi och mäktighet.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet avslutat, inga vidare åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-33497-2019
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0111
Trakt/kvarter/fastighet	Billegården 53
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne
Typ av exploatering	Installation av källartrappa
Uppdragsgivare	Swedish Institute for dev. and adm. in Lund AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Adam Hultberg
Övrig personal	Linnea Lidh
Fältarbetstid	2020-01-27 – 2020-02-04
Fälttid, arkeolog, tim	6 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m²	3,50 m ²
Kubik, m³	4,50 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 3 sektionsritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	8 digitala fotografier
Analys	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Billegården 53

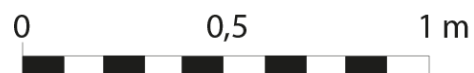
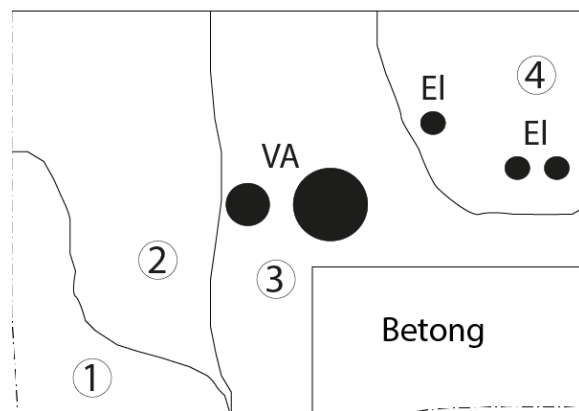
Referenser

- André, A. & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. *Gamla Lund förening för bevarande av stadens minnen. Årsskrift 72 1990*. Lund.
- André, A. 1980. Lund. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden 26*. Stockholm.
- André, A. 1984. Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden 56*. Stockholm.
- Bevaringskommittén. 1981. *Lunds stadskärna, Bevaringsprogram, Clemens och Drottens rotar*. Trelleborg.
- Gardelin, G. 2000. Kv. Billegården 53, Lund - Arkeologisk förundersökning 1999. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 85*. Kulturen. Lund.
- Johansson-Hervén, C 1999. Kv. Billegården 6, Lund - Arkeologisk utredning och förundersökning 1999. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 80*. Kulturen. Lund.

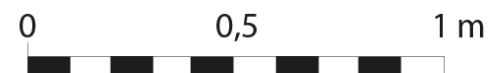
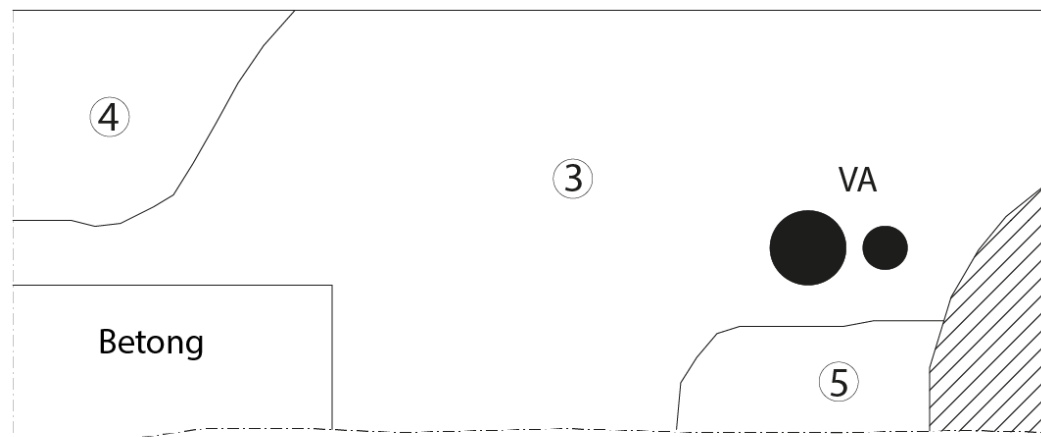
Bilagor

1. Sektionsritningar

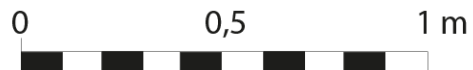
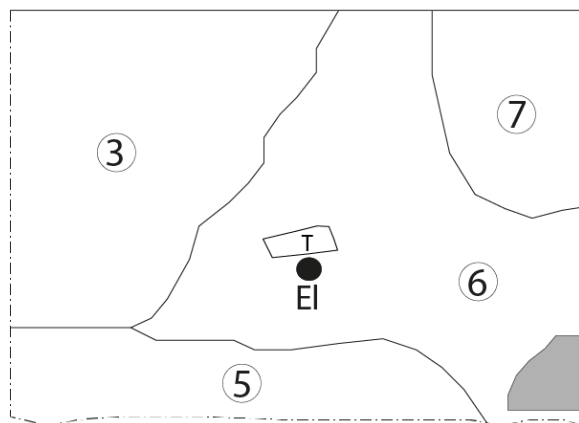
SEKTION 1

SEKTION 2

SEKTION 3

1. Grå silt, kompakt. Innehåller tegelkross, träkolsprickar och gul lera. Melerad i färgen, tegelkross. Frischakt?
2. Blandning mellan lager 1 och 3.
3. Sand i rörschakt.
4. Grå sand i rör-/ kabelschakt.
5. Mörkt grå silt/lera, kompakt och fet. Innehåller träkol, tegelkross, blålera och sten. Något humös.
6. Grå lerig silt. Mellankornig, fet, kompakt och fuktig. Innehåller rikligt med träkolsprickar, tegelprickar, tegelprickar och enstaka kalkprickar.
7. Lager 6 uppblandat med gul sand.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kám Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.